

Γιώργος Σεφέρης

Όμιλα στή Στοκχόλμη 11 Δεκεμβρίου 1963

Όμιλα κατά τὴν ἀπονομὴ τοῦ Νόμπελ Λογοτεχνίας

Τούτη τὴν ὥρα ἀισθάνομαι πώς ἔιμαι ὅ ἴδιος μία ἀντίφαση. Αλήθεια, η Σουηδικὴ Ακαδημία, ἔκρινε πώς η προσπάθειά μου σὲ μία γλώσσα περιλάλητη επὶ ἀιῶνες, ἀλλὰ στὴν παροῦσα μορφὴ τῆς περιορισμένη, ἀξιζε ἀυτὴ τὴν υψηλὴ διάκριση. Θέλησε νὰ τιμήσει τὴ γλώσσα μου, καὶ νὰ - ἐκφράζω τώρα τὶς εὐχαριστίες μου σὲ ξένη γλώσσα. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσετε τὴ συγνώμη ποὺ ζητῶ πρῶτα - πρῶτα ἀπὸ τὸν εάυτό μου.

Ανήκω σὲ μία χώρα μικρή. Ένα πέτρινο ἀκρωτήρι στὴ Μεσόγειο, ποὺ δὲν ἔχει ἄλλο ἀγαθὸ παρὰ τὸν ἀγώνα τοῦ λαοῦ, τὴ θάλασσα, καὶ τὸ φῶς τοῦ ἥλιου. Εἶναι μικρὸς ο τόπος μας, ἀλλὰ η παράδοσή του εἶναι τεράστια καὶ τὸ πράγμα ποὺ τὴ χαρακτηρίζει εἶναι ὅτι μας παραδόθηκε χωρὶς διακοπὴ. Η ελληνικὴ γλώσσα δὲν ἔπαψε ποτέ της νὰ μιλιέται. Δέχτηκε τὶς ἀλλοιώσεις ποὺ δέχεται καθετὶ ζωντανό, ἀλλὰ δὲν παρουσιάζει κανένα χάσμα. Άλλο χαρακτηριστικὸ ἀυτῆς τῆς παράδοσης εἶναι η ἀγάπη της γιὰ τὴν ἀνθρωπιά, κανόνας της εἶναι η δικαιοσύνη. Στὴν ἀρχαίᾳ τραγῳδίᾳ, τὴν ὀργανωμένη μὲ τόση ἀκρίβεια, ο ἀνθρωπος ποὺ ξεπερνᾷ τὸ μέτρο, πρέπει νὰ τιμωρηθεῖ ἀπὸ τὶς Ερινύες. Ο ἴδιος νόμος ισχύει καὶ ὅταν ακόμη πρόκειται για φυσικὰ φαινόμενα: «Ἡλιος οὐχ υπερβήσεται μέτρα» λέει ο Ἡράκλειτος «Ἐι δέ μη Ερινύες μίν Δίκης ἐπίκουροι ἐξευρήσουσι».

Συλλογίζομαι πώς δέν' αποκλείεται ολωσδιόλου να ὡφεληθεῖ ἔνας σύγχρονος ἐπιστήμων, ἀν στοχαστεῖ τοῦτο τό ἀπόφθεγμα τοῦ ίωνα φιλοσόφου. Όσο γιὰ μένα συγκινοῦμαι παρατηρώντας πῶς ή συνείδηση τῆς δικαιοσύνης ἔιχε τόσο πολὺ διαποτίσει τὴν ελληνικὴ ψυχὴ, ὥστε νὰ γίνει κανόνας τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Καὶ ἔνας ἀπὸ τοὺς διδασκάλους μου, τῶν ἀρχῶν τοῦ περασμένου ἀιώνα, γράφει: «... θὰ χαθοῦμε γιατὶ ἀδικήσαμε ...». Άυτὸς ο' ἀνθρωπος ἦταν ἀγράμματος. Εἶχε μάθει νὰ γράφει στὰ τριάντα πέντε χρόνια τῆς ηλικίας του. Αλλὰ στὴν Ελλάδα τῶν ημερῶν μας, η προφορικὴ παράδοση πηγαίνει μακριὰ στὰ περασμένα ὅσο καὶ η γραπτὴ. Τὸ ἴδιο καὶ η ποίηση. Εἶναι γιὰ μένα σημαντικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι η Σουηδία θέλησε νὰ τιμήσει καὶ τούτη τὴν ποίηση καὶ ὅλη τὴν ποίηση γενικά, ἀκόμη καὶ ὅταν ἀναβρύζει ἀνάμεσα σ' ἔνα λαὸ περιορισμένο. Γιατὶ πιστεύω πὼς τοῦτος ο σύγχρονος κόσμος ὅπου ζοῦμε, ο τυρρανισμένος ἀπὸ τὸ φόβο καὶ τὴν ἀνησυχία, τὴ χρειάζεται τὴν ποίηση. Ή ποίηση ἔχει τὶς ρίζες της στὴν ἀνθρώπινη ἀνάσα - καὶ τί θὰ γινόμασταν ἀν η πνοή μας λιγόστευε; Εἶναι μία πράξη ἐμπιστοσύνης - κι ἔνας Θεὸς τὸ ξέρει ἀν τὰ δεινά μας δὲν τὰ χρωστᾶμε στὴ στέρηση ἐμπιστοσύνης.

Παρατήρησαν, τὸν περασμένο χρόνο γύρω ἀπὸ τοῦτο τὸ τραπέζι, τὴν πολὺ μεγάλη διαφορὰ ἀνάμεσα στὶς ἀνακαλύψεις τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης καὶ στὴ λογοτεχνία. Παρατήρησαν πὼς ἀνάμεσα σ' ἔνα ἀρχαῖο ελληνικὸ δράμα καὶ ἔνα σημερινό, η διαφορὰ ἔιναι λίγη. Ναι, η συμπεριφορὰ τοῦ ἀνθρώπου δὲ μοιάζει νὰ ἔχει ἀλλάξει βασικά. Καὶ πρέπει νὰ προσθέσω πὼς νιώθει πάντα τὴν ἀνάγκη ν ἀκούσει τούτη τὴν ἀνθρώπινη φωνὴ ποὺ ὄνομάζουμε ποίηση. Άυτὴ η φωνὴ ποὺ κινδυνεύει νὰ σβήσει κάθε στιγμὴ ἀπὸ στέρηση ἀγάπης καὶ ολοένα ξαναγεννιέται. Κυνηγημένη, ξέρει ποὺ νὰ βρει καταφύγιο, ἀπαρνημένη, ἔχει τὸ ἐνστικτὸ νὰ πάει νὰ ριζώσει στοὺς πιὸ ἀπροσδόκητους τόπους. Γί αὐτὴ δὲν υπάρχουν μεγάλα καὶ μικρὰ μέρη τοῦ κόσμου. Τὸ βασίλειό της ἔιναι στὶς καρδιὲς ὅλων τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς. Έχει τὴ χάρη ν ἀποφεύγει πάντα τὴ συνήθεια, αὐτὴ τὴ βιομηχανία. Χρωστῶ τὴν ἐυγνωμοσύνη μου στὴ Σουηδικὴ Ακαδημία ποὺ ἐνιωσε ἀυτὰ τὰ πράγματα, ποὺ ἐνιωσε πὼς οἱ γλῶσσες, οἱ λεγόμενες περιορισμένης χρήσης, δὲν πρέπει νὰ καταντοῦν φράχτες ὅπου πνίγεται ο παλμὸς τῆς ἀνθρώπινης καρδιᾶς, ποὺ ἔγινε ἔνας Ἀρειος Πάγος ικανὸς νὰ κρίνει μὲ ἀλήθεια ἐπίσημη τὴν ἀδικη μοίρα τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ θυμηθῶ τὸν Σέλλεϋ, τὸν ἐμπινευστὴ, καθὼς μᾶς λένε, τοῦ Ἀλφρέδου Νομπέλ, αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ μπόρεσε νὰ ἔξαγοράσει τὴν ἀναπόφευκτη βία μὲ τὴ μεγαλοσύνη τῆς καρδιᾶς του.

Σ αύτὸ τὸν κόσμο, ποὺ ολοένα στενεύει, ο' καθένας μας χρειάζεται ὅλους τοὺς' ἄλλους.
Πρέπει ν' ἀναζητήσουμε τὸν' ἄνθρωπο, ὃπου καὶ νὰ βρίσκεται.

Όταν στὸ δρόμο τῆς Θήβας, ο' Όιδίπους συνάντησε τὴ Σφίγγα, κι αὐτὴ τοῦ' ἔθεσε τὸ ἀίνιγμά της, η"απόκρισή του" ήταν: ο' ἄνθρωπος. Τούτη η' αἴπλὴ λέξη χάλασε τὸ τέρας. Έχουμε πολλὰ τέρατα νὰ καταστρέψουμε. Άς συλλογιστοῦμε τὴν' απόκριση τοῦ Όιδίποδα.